

การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม : บ้านเขาวังเยี่ยม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

คุณัญญา เบญจวรรณ¹
จิระ ประสพธรรม²
นงลักษณ์ จิ๋วจุ³
ทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์⁴
วีรวรรณ แจ้งไม้⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมบ้านเขาวังเยี่ยม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร นี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจแบบมีส่วนร่วม ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมด้านการใช้ประโยชน์ในการหาของป่าและมูลค่าของไม้ เพื่อได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการจัดการหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ให้มีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางให้ชุมชนร่วมกันบริหารจัดการและอนุรักษ์ป่าอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ทำการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่บ้านเขาวังเยี่ยม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้วิธี Stratified random sampling ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจำนวน 101 ครัวเรือน โดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนที่มีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม ใช้การคำนวณมูลค่าของป่าและมูลค่าของไม้จากราคาขายของท้องถิ่นแล้วรวมเป็นผลผลิตทั้งหมดบ้าน ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม 4,457,635 บาทต่อปี จำนวน 44,135 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และจำนวน 3,678 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน มูลค่าไม้ยืนต้น/ไม้ใหญ่ มีมูลค่ารวม 59,190,900 บาท ไม้ที่มีมูลค่ามากที่สุด คือ สัก มีมูลค่า 18,925,000 บาท ส่วนไม้หนุ่ม มีมูลค่ารวม 2,743,000 บาท ไม้ที่มีมูลค่ามากที่สุด คือ ต้นสารธร มีมูลค่า 712,000 บาท สุดท้ายลูกไม้และไผ่ มีมูลค่า 432,820 บาท แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม ทำให้ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเผยแพร่ข้อมูลให้ชาวบ้านในพื้นที่ทราบถึงความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชน เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงการอนุรักษ์ หวงแหนป่าให้คงอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ / ป่าชุมชน / การใช้ประโยชน์

¹ อาจารย์โปรแกรมวิชาการเงินและการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
² อาจารย์โปรแกรมวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
^{3,4} อาจารย์โปรแกรมวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด
⁵ อาจารย์โปรแกรมเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

The participatory Assessing of the Economic Value of Community Forests: a Case study of Ban Khao Wangyiam

Kununya Benjawan

Jira Prasopthum

Nongluck Jiwju

Tippawan Siboonnun

Weerawan Jaengmo

ABSTRACT

This participatory survey research employed both quantitative and qualitative techniques aiming to evaluate the economic value of Ban Khao Wangyiam's community forest based on the aspects including the people's living activities related to the forest, the value of the trees. The gained data could be used for decision making on resource management and for people to learn how to manage and conserve the forest effectively. The subjects of the study were 101 families in the area of Ban Khao Wangyiam, Nabokham subdistrict, Muang Kamphaeng Phet. The research tools included a questionnaire and structured interviewing. The calculation of the total value of the forest yield and that of the trees was based on the market prices of the products gained from the forest. The data analysis revealed that the forest grossed economic value was 4,457,635 baht/year which was 44,135 baht/family/year and 3,678 baht/family/month. The grossed economic value of the trees was 59,190,900 baht. The tree with highest price was teak wood (18,925,000). The total economic value of young trees was 2,743,000 baht. The tree that has highest value was Sathorn (*Millettia leucantha*) which was worth 712,000 baht. Fruits and bamboo were worth the least (432,820 baht). The figures showed the abundance of the woods and food the forest gave to the people. Related agencies should use this information to make the people realise the importance of the community forest and help protect it.

Key words: Economic Evaluation / Community Forest / Benefits

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ป่า นับว่ามีความสำคัญต่อมวลมนุษยรวมทั้งเหล่าสรรพสัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลายตลอดจนพืชพรรณนานาชนิดที่เรียงรายอยู่ตามธรรมชาติท่ามกลางผืนป่าอันกว้างใหญ่คุณค่าอันเบอนกอนันต์ที่มีต่อสิ่งมีชีวิตทั้งปวงล้วนสืบเนื่องมาจากป่าหรือป่าไม้ทั้งสิ้น ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับป่าไม้ไว้ว่า “ป่า หมายถึง ที่ดินที่ไม่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ครอบครองโดยกฎหมายที่ดิน” (พระราชบัญญัติป่าไม้, 2484, หน้า 9) ป่าจะมีต้นไม้หลากหลายชนิดขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นและกว้างใหญ่พอที่จะมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น เช่น ความเปลี่ยนแปลงของสภาพลมฟ้าอากาศความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำบรรดาสัตว์ป่าและสิ่งมีชีวิตรวมทั้งต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่และเล็กอาศัยอยู่ร่วมกันใช้น้ำ อากาศ ธาตุอาหารหมุนเวียนเป็นวัฏจักร เพื่อเอื้ออำนวยตอบสนองต่อการเจริญเติบโตสิ่งต่างๆ เหล่านี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันก่อให้เกิดเป็นระบบนิเวศที่มีประโยชน์ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษย์รวมถึงสิ่งแวดล้อมสำหรับบริเวณป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์จะมีต้นไม้อยู่มาก ต้นไม้ที่มีรากลึกและรากขนอ่อนโยนในดินอินทรีย์วัตถุจากต้นไม้และสัตว์ป่า จะช่วยปรับโครงสร้างของดินให้มีรูพรุนที่สามารถกักเก็บน้ำได้ดี โดยน้ำที่กักเก็บไว้นั้นจะค่อยๆ ปลดปล่อยสู่ชั้นน้ำใต้ดิน เป็นการกักเก็บน้ำตามธรรมชาติและไหลลงสู่แหล่งน้ำ ลำธาร หากป่าอยู่ในที่สูงน้ำที่กักเก็บไว้จะค่อยๆ ไหลซึมลงมารวมตัวกันตามหุบเขา ซึ่งจะทำให้เกิดธารน้ำเล็กๆ มากมาย และกำเนิดเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่มีไว้ให้มนุษย์สัตว์ป่า ต้นไม้ ตลอดจนถึงสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ได้มีน้ำใช้ทุกฤดูกาลประโยชน์ของป่ายังมีอีกมากไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแนวกำแพงธรรมชาติ ที่ช่วยป้องกันลมพายุ ช่วยลดมลพิษทางอากาศ อีกทั้งยังเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า “ป่า” มีประโยชน์มากมายเพียงใด แต่นับวันพื้นที่ของป่าไม้กลับลดน้อยลงเนื่องจากได้ถูกรุกทำลายและถูกทำลายอย่างรวดเร็วทั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อตัดต้นไม้ การแผ้วถางป่าการทำไร่เลื่อนลอยหรือแม้แต่ไฟไหม้ป่า สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล และเมื่อ มีน้ำป่าไหลหลากก็ทำให้เกิดน้ำท่วมโดยฉับพลันหน้าดินพังทลายโดยง่ายเป็นปัญหาต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตรและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ป่า

ปัญหาของป่าที่เกิดขึ้นจากมนุษย์และส่วนหนึ่งก็คือ ชุมชนโดยรอบป่าก็มีส่วนในการทำลายป่าเช่นกัน จึงได้มีแนวคิด “ป่าชุมชน” ซึ่งรูปแบบการใช้ที่ดิน ป่าและทรัพยากรต่างๆ จากป่าที่ชาวบ้านตามชุมชนในชนบทที่อยู่ในป่าหรือใกล้ป่าได้ใช้กันเป็นเวลานานแล้ว โดยมีระบบการจำแนกการใช้ที่ดิน ป่าไม้และทรัพยากรต่างๆ มีอาณาเขตและกฎเกณฑ์การใช้เป็นที่รับรู้และยอมรับกันทั้งภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง พร้อมทั้งมีองค์กรชาวบ้านรูปแบบหนึ่งรับผิดชอบด้านการจัดการอย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน อันเกิดจากการสะสมประสบการณ์แห่งการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพและทางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดและสะสมภูมิปัญญานั้นมาหลายชั่วอายุคนตามรูปแบบและความสัมพันธ์ทางสังคมอันเกิดจากการใช้ทรัพยากรดังกล่าวนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำรงชีวิตที่ต้องอาศัยป่าหรือที่ดินรอบๆ ป่า เพื่อการเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภค โดยอาศัยป่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งที่มาของอาหาร สมุนไพร วัสดุเพื่อการสร้างที่อยู่อาศัย เครื่องมือ เครื่องใช้

การผลิตเชื้อเพลิง และประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ ภายในชุมชน รูปแบบการใช้ทรัพยากรนี้ส่งผลให้ชุมชนมีเสถียรภาพ ภาวะภาพ และก่อให้เกิดความเป็นธรรม ทำให้ชุมชนนั้นๆ สามารถสืบทอดความเป็นชุมชนมาได้จนทุกวันนี้ พร้อมกันนั้นก็มียุคยภาพที่จะดำรงความเป็นชุมชนต่อไปได้

ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีเนื้อที่ 127 ไร่ ประเภทป่าสงวนแห่งชาติบ้านเขาวังเยี่ยม หมู่ที่ 9 เป็นอีกหนึ่งป่าชุมชนที่ได้มีการจัดตั้งเป็นป่าชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เห็นคุณค่าในการรักษาป่าไม้และชุมชน ลดการตัดไม้ทำลายป่า รักษาป่าให้อยู่คู่ชุมชน และมีความเชื่อมั่นที่ว่าป่าชุมชนสามารถอนุรักษ์ป่าไม้ไว้ได้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงว่า เมื่อชีวิตของชุมชนขึ้นอยู่กับความอยู่รอดของป่า ไม่ว่าจะในฐานะที่ป่านั้นเป็นแหล่งน้ำก็ดี ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกก็ดี อาหารและวัสดุปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพของชุมชนก็ดีหลายอย่างหรือทุกอย่างรวมกันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ชุมชนต้องอนุรักษ์ป่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวนศาสตร์ชุมชนที่กำหนดพื้นที่ป่าไม้ที่ได้จัดแบ่งหรือกำหนดให้เป็นของชุมชน มีการจัดการโดยชุมชนและเพื่อชุมชนมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตามกฎหมายที่ชุมชนกำหนดไว้ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับความเชื่อและวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นสำคัญ (คณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับป่าชุมชน, 2553)

โดยจากการลงพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมฯ ทำให้ทราบถึงความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้หน่วยงานการศึกษาร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนในการทำวิจัยสำรวจเกี่ยวกับเรื่องพืชเศรษฐกิจและต้นไม้เศรษฐกิจในป่าชุมชน ที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนจึงได้ศึกษาโครงการวิจัยเรื่อง “การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม บ้านเขาวังเยี่ยม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร” ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของป่าชุมชนและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมแบบมีส่วนร่วม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของป่าชุมชนในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็นดังนี้ 1) ศึกษามูลค่าไม้ยืนต้น ไม้หนุ่ม ลูกไม้ และไม้ ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม และ 2) การศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมแบบมีส่วนร่วม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

1) ขั้นตอนที่ 1 สืบหาความหลากหลายของพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมและกำหนดพื้นที่ตัวอย่างในการประเมินพันธุ์ไม้ที่มีอยู่ในป่าชุมชนประยุกต์การจัดทำแปลงเป็นแนว (สถิตย์ วัชรกิตติ, 2525) โดยยึดแนวสันเขาและโชนเป็นฐานกำหนดเส้นสำรวจ ได้ตัวอย่างจำนวน 24 แปลง ซึ่งแต่ละแปลงจะประกอบด้วยแปลงตัวอย่าง 3 ขนาด คือ

แปลงตัวอย่างขนาด 10x20 เมตร สำหรับสำรวจไม้ใหญ่ (ต้นไม้ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางระดับอก 10 เซนติเมตร และมีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 30 เซนติเมตร)

แปลงตัวอย่างขนาด 5x5 เมตร สำหรับสำรวจไม้หนุม (ต้นไม้ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางระดับอกต่ำกว่า 10 เซนติเมตร และมีเส้นรอบวงระดับอกน้อยกว่า 30 เซนติเมตร)

แปลงตัวอย่างขนาด 1x1 เมตร สำหรับตรวจนับลูกไม้ (ต้นไม้ที่มีความสูงต่ำกว่า 130 เซนติเมตร)

ขั้นตอนที่ 2 ทำการชี้แจงเจ้าหน้าที่ผู้เก็บข้อมูลในภาคสนามโดยการใช้แบบสำรวจเพื่อให้ทราบขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูลให้มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันสำหรับดำเนินการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ทำการบันทึกข้อมูลพันธุ์ไม้แต่ละชนิดตามแบบฟอร์ม

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแปลงตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ประเมินมูลค่าของพันธุ์ไม้แต่ละชนิดโดยใช้ราคาขายจากชุมชนคูณกับปริมาณของไม้ยืนต้น ไม้หนุม ลูกไม้ และไฟ ที่พบในป่าชุมชน

2) การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ตัวแทนครัวเรือนที่อยู่ในบ้านเขาวังเยี่ยมที่ใช้ประโยชน์จากการหาของป่าในป่าชุมชน จำนวน 101 ครัวเรือน ซึ่งการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ศึกษาประชากรทั้งหมดที่ใช้ประโยชน์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์เกี่ยวกับมูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์เฉพาะผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินโดยใช้ราคาขายผลผลิตที่หาได้จากป่า ซึ่งเป็นราคาในระดับชุมชนคูณกับปริมาณผลผลิตที่เก็บหาได้จากป่าแต่ละชนิดตามช่วงฤดูกาล

2. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

โดยนำมูลจากการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนมาจัดทำเป็นคู่มือความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชนเขาวังเยี่ยมและนำเสนอต่อชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้กับคนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

3. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของป่าชุมชนในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น

การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และร่วมกันกำหนดกฎระเบียบของป่าชุมชน โดยการสนทนากลุ่มร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับคณะกรรมการป่าชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์

ร่วมกัน เพื่อกำหนดเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าเขาวังเยี่ยม เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของป่าชุมชนในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนเขาวังเยี่ยม

ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมมีลักษณะเป็นป่าผลัดใบ มีพื้นที่ประมาณ 127 ไร่ มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีพันธุ์ไม้ มีสภาพป่าที่สามารถแบ่งได้เป็น 7 แบบ คือป่าประดู่ จำนวน 9 ไร่ 1 งาน ป่าสัก 6 ไร่ 2 งาน ป่าเต็งรัง 5 ไร่ 1 งาน ป่าดิบแล้ง 33 ไร่ 2 งาน ป่าเบญจพรรณ 36 ไร่ 1 งาน ป่าไผ่ 17 ไร่ และสมุนไพรร 19 ไร่

1.1 มูลค่าทางเศรษฐกิจของป่าชุมชนเขาวังเยี่ยมประเภทไม้ยืนต้น/ไม้ใหญ่ ผลการสำรวจข้อมูลปริมาณต้นไม้ยืนต้น/ไม้ใหญ่ พบว่า มีไม้ยืนต้น/ไม้ใหญ่ จำนวนทั้งหมด 4,857 ต้น มูลค่ารวมจำนวน 59,190,900 บาท ชนิดไม้ที่มีจำนวนมากที่สุด 10 อันดับแรกคือ ต้นสาธร์ จำนวน 761 ต้น คิดเป็นมูลค่า 4,566,000 บาท รองลงมาคือ สัก จำนวน 757 ต้น คิดเป็นมูลค่า 18,925,000 บาท จัน จำนวน 318 ต้น คิดเป็นมูลค่า 1,908,000 บาท ประดู่ จำนวน 282 ต้น คิดเป็นมูลค่า 7,050,000 บาท ขี้ขาว จำนวน 268 ต้น คิดเป็นมูลค่า 2,680,000 บาท ติ้ว จำนวน 234 ต้น คิดเป็นมูลค่า 1,404,000 บาท แดง จำนวน 187 ต้น คิดเป็นมูลค่า 3,740,000 บาท เต็ง จำนวน 180 ต้น คิดเป็นมูลค่า 3,240,000 บาท มะเลื่อม จำนวน 159 ต้น คิดเป็นมูลค่า 954,000 บาท ตะคร้อ จำนวน 158 ต้นคิดเป็นมูลค่า 1,580,000 บาท ตามลำดับ

1.2 การสำรวจข้อมูลปริมาณต้นไม้หนุม พบว่า ไม้หนุม มีจำนวนทั้งหมด 808 ต้น คิดเป็นมูลค่ารวม 2,743,000 บาท ชนิดไม้ที่มีจำนวนมากที่สุด 10 อันดับแรกคือ ต้นสาธร์ จำนวน 178 ต้น คิดเป็นมูลค่า 712,000 บาท รองลงมาคือ เพกา จำนวน 122 ต้น คิดเป็นมูลค่า 122,000 บาท ตะคร้อ จำนวน 76 ต้น คิดเป็นมูลค่า 380,000 บาท จัน จำนวน 60 ต้น คิดเป็นมูลค่า 120,000 บาท ยอป่า จำนวน 31 ต้น คิดเป็นมูลค่า 15,500 บาท สัก จำนวน 28 ต้น คิดเป็นมูลค่า 224,000 บาท แดง จำนวน 22 ต้น คิดเป็นมูลค่า 220,000 บาท ขี้ขาว จำนวน 20 ต้น คิดเป็นมูลค่า 80,000 บาท ประดู่ จำนวน 15 ต้น คิดเป็นมูลค่า 225,000 บาท ขี้เหล็ก จำนวน 15 ต้น คิดเป็นมูลค่า 45,000 บาท เหมือด จำนวน 14 ต้น คิดเป็นมูลค่า 11,200 บาท ตามลำดับ

1.3 การสำรวจข้อมูลปริมาณลูกไม้และไผ่ พบว่า มีจำนวนลูกไม้และไผ่จำนวนทั้งหมด 37,3699 ต้น โดยแบ่งออกเป็นไผ่ มีจำนวนทั้งหมด 21,641 ต้น มีมูลค่ารวมจำนวน 432,820 บาท ชนิดไม้ ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ไผ่ผาก จำนวน 15,256 ต้น คิดเป็นมูลค่า 305,120 บาท รองลงมาไผ่มันหมู จำนวน 4,010 ต้น คิดเป็นมูลค่า 80,200 บาท ไผ่กาบแดง จำนวน 1,097 ต้น คิดเป็นมูลค่า 21,940 บาท ไผ่ป่า จำนวน 872 ต้น คิดเป็นมูลค่า 17,440 บาท ไผ่ซาง จำนวน 198 ต้น คิดเป็นมูลค่า 3,960 บาท ไผ่บง จำนวน 77 ต้น คิดเป็นมูลค่า 1,540 บาท ไผ่ตาแดง จำนวน 27 ต้น คิดเป็นมูลค่า 540 บาท และไผ่สีสุก จำนวน 4 ต้น คิดเป็นมูลค่า 80 บาท ตามลำดับ จำนวนลูกไม้ทั้งหมด 15,728 ต้น ลูกไม้ไม่ได้ทำการซื้อขายกันซึ่งผู้วิจัยจึงได้นับเฉพาะจำนวนลูกไม้ทั้งหมด

2. การศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านเขาวังเยียม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์จากการหาของป่าบ้านเขาวังเยียมในแต่ละช่วงเดือน

ช่วงเดือน	ปริมาณผลผลิตจากป่าของ ครัวเรือน/ปี	ราคาผลผลิตจากป่า รวมมูลค่า (บาท)
มกราคม - มีนาคม	84	633,270
เมษายน - มิถุนายน	141	1,988,185
กรกฎาคม - กันยายน	124	1,412,990
ตุลาคม - ธันวาคม	56	423,190
รวมมูลค่าทั้งสิ้น	405	4,457,635 บาท
รวมมูลค่าเฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี		44,135 บาท
รวมมูลค่าเฉลี่ย/ครัวเรือน/เดือน		3,678 บาท

จากตารางที่ 1 มูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์จากการหาของป่า บ้านเขาวังเยียม ในแต่ละช่วงเดือนโดยเก็บมาเพื่อบริโภคในครัวเรือน มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนเขาวังเยียมเป็นมูลค่ารวมทั้งหมดจำนวน 4,457,635 บาท มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี จำนวน 44,135 บาท และมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน จำนวน 3,678 บาท ซึ่งพบว่าในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายนมีมูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมากที่สุด คือ มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ทั้งหมด 1,988,185 บาท ผลผลิตที่พบมากที่สุด คือ พืชตระกูลเห็ด เช่น เห็ดโคน เห็ดข้าวตอก เห็ดไผ่ เห็ดถ่าน เห็ดขอน เห็ดจาวมะพร้าว และ ยอดปลง หวาย ผักกูด เป็นต้น รองลงมาช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนทั้งหมด 1,412,990 บาท ผลผลิตที่พบมากที่สุด คือ เห็ดน้ำหมาก เห็ดรังผึ้ง ผักกูด หน่อไม้ รวงแดง และสัตว์ เช่น อึ่งอ่าง และเขียด ช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคมมีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนทั้งหมด 633,270 บาท ผลผลิตที่พบมากที่สุด คือ ผักหวานป่า รองลงมาผักอินูน/อิตู๊ดและมะกอก หวาย ตามลำดับ และช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนทั้งหมด 423,190 บาท ผลผลิตที่พบมากที่สุดคือ รวงแดง หน่อไม้ หวาย ผักหนาม ผักกุ่ม และย่านาง ตามลำดับ

ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยียม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

โดยจัดทำเล่มคู่มือความหลากหลายทางชีวภาพของของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยียม ประกอบด้วย

- 1) ประวัติความเป็นมาของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยียม 2) ประเภทไม้ยืนต้น ไม้หนุ่ม ลูกไม้และไผ่ จากป่าชุมชนจำนวน 127 ไร่ ที่ประกอบด้วย ป่าประดู่ จำนวน 9 ไร่ 1 งาน ป่าสัก 6 ไร่ 2 งาน ป่าเต็งรัง 5 ไร่ 1 งาน ป่าดิบแล้ง 33 ไร่ 2 งาน ป่าเบญจพรรณ 36 ไร่ 1 งาน ป่าไผ่ 17 ไร่ สมุนไพร 19 ไร่ รวมถึงพันธุ์พืชอื่น ๆ
- 3) เส้นทางศึกษาธรรมชาติ จำนวน 19 จุด

การเสริมสร้างศักยภาพของป่าชุมชนในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น

การเสริมสร้างศักยภาพของป่าชุมชนในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน โดยได้มีการจัดทำเส้นทางศึกษารรรมชาติ จำนวน 19 จุด ดังนี้

จุดศึกษาที่ 1 ต้นไทร (นักบุญแห่งป่า นักฆ่าแห่งพงษ์ไพร) คือ ต้นสารซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีแก่นแข็งแรงที่สุดต้นสารนั้นเป็นไม้ที่มีแก่นดีที่สุด แข็งแรงที่สุด ต้นสารจะมีโพรงอยู่ด้านบนซึ่งจะมีนกที่ไปกินลูกไทรและนำลูกไทรมา ทำให้เกิดต้นไทรขึ้นในและงอกเงยเจริญเติบโตขึ้น ด้านบนของต้นสารต้นไทรมีอายุประมาณ 10 ปี ลำต้นมีผิวเปลือกเรียบสีขาวปนเทา ใบเป็นใบเดี่ยวแตกออกจากกิ่งและส่วนยอดของลำต้น ใบออกเป็นคู่

จุดศึกษาที่ 2 ต้นไผ่ (ไผ่ทิวคูณ) เป็นพันธุ์ไม้ยืนต้นลำต้นแตกเป็นกอเป็นไม้พุ่มเล็กถึงขนาดใหญ่ กอหนึ่งมีประมาณ 20-25 ต้น มีความสูงประมาณ 5-15 เมตร ลักษณะลำต้นเป็นข้อปล้อง ผิวเกลี้ยงแข็ง มีสีเขียวหรือเหลืองแถบเขียว ขนาดลำต้นอยู่กับพันธุ์และชนิด ลักษณะเป็นใบเดี่ยว กว้างประมาณ 1-2 นิ้ว ยาวประมาณ 5-12 นิ้ว ออกดอกเป็นช่อตามปลายยอด ใผ่มีถิ่นกำเนิดและการกระจายพันธุ์อย่างกว้างขวางเกือบทุกส่วนของโลก จัดอยู่ในตระกูลหญ้าและเป็นตระกูลหญ้าที่มีลำต้นสูงที่สุดในโลก

จุดศึกษาที่ 3 ต้นยาง (ป่าดิบแล้ง) ถือเป็นยักษ์ใหญ่แห่งเอเชีย สามารถนำเอาน้ำมันยางไปผสมกับชันนำไปทำเรือหรือที่อุดเรือ ราคาประมาณ 3-4 หมื่นบาท เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงถึง 40 - 50 เมตร ลำต้นตรงเปลือกหนาเรียบ สีเทาหรือเทาปนขาว โคนต้นมักเป็นพูสูงขึ้นมาเล็กน้อย

จุดศึกษาที่ 4 ซองเย็น (ผู้ย่อยสลาย) เป็นสิ่งมีชีวิตที่สร้างอาหารเองไม่ได้ ดำรงชีวิตโดยการปล่อยเอนไซม์ออกมาย่อยอินทรีย์สารที่อยู่ในซากพืชซากสัตว์ให้เป็นอนินทรีย์สารแล้วดูดซึมส่วนที่เป็นอนินทรีย์สารเข้าไปใช้เป็นอาหาร บางส่วนจะเหลือไว้ให้ผู้ผลิตนำไปใช้ เช่น เห็ด เชื้อรา ปลวก มอด เป็นต้น

จุดศึกษาที่ 5 มะค่าโมง (กฎแห่งธรรมชาติ) เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่แตกกิ่งต่ำเรือนยอดเป็นพุ่มแผ่กว้างตามลำต้นมักเป็นครีบและมักจะมีปุ่มปมตั้งแต่ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่

จุดศึกษาที่ 6 ต้นมะกอกป่า (ผลไม้แห่งพงไพร) เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบ มีความสูงของต้นประมาณ 15 - 25 เมตร ลำต้นตั้งตรงและมีลักษณะกลม เรือนยอดเป็นพุ่มกลม แตกกิ่งก้านโปร่ง กิ่งมักห้อยลง เปลือกต้นเป็นสีเทา เปลือกหนาเรียบ มีปุ่มปมบ้างเล็กน้อย และมีรูอากาศตามลำต้น กิ่งอ่อนมีรอยแผลการหลุดร่วงของใบตามเปลือก ใบ และผลมีกลิ่นหอม มักพบขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าแดง และป่าดิบแล้งทุกภาคของประเทศไทย มะกอกป่าเป็นพืชที่ช่วยเสริมสร้างระบบการหมุนเวียนของนิเวศ เป็นอาหารของพืชและสัตว์ต่างๆ

จุดศึกษาที่ 7 หินกลิ้ง (หินกลายเป็นดิน) เป็นหินที่มาจากเขา เมื่อก่อนก้อนหินตั้งอยู่บนยอดเขาและมีหินก้อนเล็กๆ หินอยู่ เป็นแห่งที่เสื่อมอย่างสวยงาม แต่มีผู้คนขึ้นมาบนเขา และได้ขึ้นไปเล่นบนหินก้อนนั้นแล้วเอาหินก้อนที่หนักไว้ออกไป จึงทำให้ก้อนหินกลิ้งลงมาจากเขา และได้มาหยุดอยู่ ณ บริเวณจุดนี้ หินถูกความร้อนจากแสงแดด ถูกลม ถูกสายน้ำ ถูกกัดเซาะ ถูกรากไม้แทรกทุกวัน หินก็เลยแยกออกจากหินก้อนใหญ่กลายเป็นก้อนเล็กเป็นเม็ดทราย

จุดศึกษาที่ 8 ต้นเต็ง ต้นรัง (ป่าดิบร้อน) ในป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมส่วนใหญ่จะประกอบด้วย ต้นเต็ง และต้นรัง ต้นเต็งจะมีลักษณะใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับรูปขอบขนานหรือรูปไข่ ขนาด 4 - 7 x 10 - 16 ซม.

โคนและปลายมน เนื้อใบหนาเป็นมัน ใบอ่อนมีขนประปราย เนื้อใบอ่อนสีน้ำตาลแดง ใบแก่เกลี้ยงเป็นมันก่อน จะหลุดร่วงเปลี่ยนสีเป็นสีเหลือง ส่วนต้นรัง เป็นไม้มุงคลที่เชื่อว่าหากปลูกแล้วจะทำให้ชีวิตมีความมั่นคง อยู่เย็นเป็นสุข เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 15-20 เมตร

จุดศึกษาที่ 9 ต้นสัก ต้นพฤษ (ไม้สูงศักดิ์) จุดศึกษาไม้สูงศักดิ์เพราะมีต้นสักอยู่หลายต้นในบริเวณนั้น รวมถึงต้นพฤษ (ชื่อตามท้องถิ่นของต้นพฤษมีชื่อว่า ต้นตุ๊ด) เพราะยอดของต้นพฤษสามารถนำมา รับประทานแทนผักหวานได้ **ต้นสัก** เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ ลำต้นตั้งตรง สูงถึง 30 เมตร ผลัดใบในฤดูร้อน เปลือกเรียบ หรือแตกเป็นร่องตื้นเล็กๆ สีเทา โคนต้นมักเป็นพูต่ำๆ ใบเป็นใบเดี่ยว ต้นเล็กจะมีใบใหญ่มาก โคนใบมน ปลายใบแหลม ยาวประมาณ 25-30 เซนติเมตร **ต้นพฤษ** มีขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ผลัดใบสูง 10-25 เมตร เรือนยอดรูปร่มแผ่กว้าง

จุดศึกษาที่ 10 ไม้มุงคล (ต้นคุณ ต้นค้ำ ต้นมะตุม ต้นสัก) เป็นจุดที่มีไม้มุงคลอยู่ 3-4 ต้น คือ ต้นคุณ ต้นมะตุม ต้นสักและต้นค้ำ ซึ่งไม้มุงคล 4 ชนิดนี้อยู่ในไม้มุงคล 9 ชนิด **ต้นคุณ** เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง มีความสูง 10-20 เมตร ดอกขึ้นเป็นช่อยาว 20-40 เซนติเมตร แต่ละดอกมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 4-7 เซนติเมตร มีกลีบดอกสีเหลืองขนาดเท่ากัน มีกลิ่นฉุน และมีเมล็ดที่มีพิษ **ต้นค้ำ** จัดเป็นพรรณไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลาง ลำต้นตรง มีความสูงได้ประมาณ 10-20 เมตร **ต้นมะตุม** เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงต้นใหญ่ ต้นสีค่อนข้างขาว ตามต้น และกิ่งก้านมีหนามแหลมคมมาก ยาวมาก ใบโตยาวสีเขียวอ่อนเป็นลักษณะของใบคล้ายใบต่อไล่ ดอกมีสีขาว หอม มีผลกลมโต เป็นลูกไข่บ้าง ลูกกลมบ้าง เปลือกแข็ง เนื้อในมีสีเหลืองค่อนข้างนวล ภายในมีเม็ดมียาง หุ้มเมล็ดเป็นเมือกเหนียว มีรสขม **ต้นสัก** ไม้ต้นขนาดใหญ่ผลัดใบในฤดูร้อน ลำต้นตรงเปลือกเรียบหรือแตกเป็น ร่องเล็กๆ สีเทา โคนเป็นพูพอนต่ำๆ เรือนยอดเป็นพุ่มทรงกลมค่อนข้างทึบ เปลือกสีเทา เรียบ หรือแตกเป็นร่อง ตื้นตามความยาวลำต้น ขึ้นเป็นหมู่ในป่าเบญจพรรณทางภาคเหนือ บางส่วนในภาคกลางและภาคตะวันตก มีอยู่บ้างทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้นขนาดใหญ่ ลำต้นตั้งตรงสูงได้ถึง 30 เมตร

จุดศึกษาที่ 11 ต้นกล้วย ต้นมะขาม (ร่องรอยในอดีต) ประกอบด้วย **กล้วย** เป็นพรรณไม้ล้มลุก มีหลายชนิดในสกุล บางชนิดก็ออกหน่อแต่บางชนิดก็ไม่ออกหน่อ ใบแบนยาวใหญ่ ก้านใบตอนล่างเป็นกาบยาว หุ้มห่อซ้อนกันเป็นลำต้น ออกดอกที่ปลายลำต้นเป็น ปลี และมักยาวเป็นวง มีลูกเป็นหวีๆ รวมเรียกว่า เครือ **ต้นมะขาม** เป็นไม้เขตร้อน เป็นต้นไม้ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ มะขามในไทยมีสองชนิดคือมะขามเปรี้ยวและ มะขามหวาน โดยมะขามหวานมีหลายพันธุ์ เช่น พันธุ์น้ำผึ้ง อินทผลัม หมิ่นจง สีทอง ในบางครั้งจะเรียก มะขามตามลักษณะของฝัก เช่น มะขามขี้แมว มะขามฝักกลม มะขามกระดาน มะขามฝักแบน

จุดศึกษาที่ 12 ต้นมะค่า (ป่าเบญจพรรณ) เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูง 10-18 เมตร เรือนยอดแผ่กว้าง เป็นใบประกอบ เรียงสลับกัน ซอรวมยาว 18-30 เซนติเมตร แต่ละซอมีใบย่อย 3-5 คู่ รูปไข่แกมขอบขนาน กว้าง 2-5 เซนติเมตร ยาว 4-9 เซนติเมตร โคนและปลายใบมน

จุดศึกษาที่ 13 ศาล (เส้นทางในอดีต) ศาล หรือพระภูมิเจ้าที่ที่อยู่ในป่าชุมชนเขาวังเยี่ยมเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านนับถือกันมายาวนานในความเจริญทางวัฒนธรรมของชาวบ้าน ศาลเจ้าที่ก็ยังเป็น สิ่งหนึ่งที่ยังคงอยู่คู่กับความเชื่อของชาวบ้าน

จุดศึกษาที่ 14 แทนหินกาลเวลา หินเป็นของแข็งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติซึ่งเป็นสารผสมที่เกิดจากการเกาะตัวกันแน่นของแร่ตั้งแต่ 1 ชนิดขึ้นไป หรือ เป็นสารผสมของแร่กับแก้วภูเขาไฟ หรือ แร่กับซากดึกดำบรรพ์ หรือของแข็งอื่นๆ

จุดศึกษาที่ 15 ต้นไม้ของพ่อหลวง (ต้นมะม่วงกลอน) มะม่วงกลอนเขียว หรือที่ชาวบ้านสมัยก่อนนิยมเรียกสั้นๆ ว่า มะม่วงกลอน เป็นสายพันธุ์ดั้งเดิม สีของผลเมื่อสุกจะเป็นสีเขียวอ่อน ไม่เป็นสีเหลืองเหมือนมะม่วงสุกทั่วไป ทรงผลรีเล็กน้อยหรือเกือบกลม ผลโตเต็มที่ประมาณลูกปิงปอง

จุดศึกษาที่ 16 กาฝาก (น้กฆ่าเลือดเย็น) กาฝากเป็นพืชที่ชอบขึ้นตามต้นไม้ใหญ่ที่ขากาฝากหลายชนิดในหลายวงศ์ที่อาศัยเกาะคูดน้ำและแร่ธาตุ หรือสารอาหารที่สังเคราะห์แล้วจากพรรณไม้อื่นส่วนใหญ่มักใช้เรียกไม้พุ่มที่อาศัยเกาะเบียนไม้ต้นชนิดต่างๆ กาฝากเป็นพืชที่มีเนื้อไม้แข็ง มีใบเขียวขมู่ม และผลัดใบตามฤดูกาล จากลักษณะของลำต้น กาฝากเป็นไม้พุ่มที่มีกิ่งก้านสาขามากมาย มีใบเป็นใบเดี่ยวที่ติดเรียงแบบตรงกันข้าม (Opposite) ขอบใบเรียบ เนื้อใบเหนียวหนา บางชนิดมีใบกว้าง แต่บางชนิดมีใบแคบ พวกกาฝากจะมีรากชนิดหนึ่งเรียกว่า รากเบียน ที่แทงทะลุเปลือกไม้เข้าไปถึงชั้นเยื่อสร้างความเจริญเติบโตของต้นไม้

จุดศึกษาที่ 17 ต้นกวาว บันไดลิง จัดเป็นไม้เลื้อยหรือพืชในตระกูลถั่ว โดยเป็น 1 ใน 4 ชนิดของกวาวเครือทั้งหมดมีหัวอยู่ใต้ดิน ลักษณะกลม มีหลายขนาด ถ้าหัวที่มีอายุมากอาจหนักถึง 20 กิโลกรัม เมื่อเอามัดผ่าออกจะมียางสีขาวคล้ายน้ำมัน เนื้อในจะมีสีขาวคล้ายมันแกว เนื้อเปราะ เนื้อในจะละเอียด

จุดศึกษาที่ 18 สไบสิตา (จุดวัดความชุ่มชื้น) เป็นเฟิร์นชายผ้า สไบสิตามีลักษณะต้นเดี่ยวไม่แตกหน่อ มีขนาดกลาง หากอยู่ในป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อาจพบต้นขนาดใหญ่ได้ ลำต้นเหง้าเป็นแท่งเลื้อยสั้นปกคลุมแน่นด้วยเกล็ดแข็ง เกล็ดเป็นเส้นยาว สีน้ำตาลเข้มบริเวณกลางเกล็ดสีอ่อน มีขนาด 40-80 เซนติเมตร

จุดศึกษาที่ 19 ป่าไข่เต่า (จุดทบทวน) การจัดกิจกรรมโดยให้ผู้ศึกษาจับคู่ปิดตาให้อีกฝ่าย และให้อีกคนพาไปจับต้นไม้ให้ครบ 3 ต้น จากนั้นให้ปิดตาออกมาและให้ผู้ที่ปิดตานั้นบอกว่า ต้นไม้ที่ไปสัมผัส คือ ต้นไหนบ้าง หลังจากทำกิจกรรมเสร็จก็มาทบทวนกันว่าจุดศึกษาที่ได้ศึกษามีอะไรบ้าง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์ทางตรงจากป่าชุมชนตามช่วงฤดู จากการเก็บข้อมูลมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมในแต่ละช่วงเดือน มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนเขาวังเยี่ยมเป็นมูลค่าทั้งหมด จำนวน 4,457,635 บาท ซึ่งพบว่าในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน มีมูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมากที่สุด คือ มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ทั้งหมด 1,988,185 บาท รองลงมาช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายนมีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนทั้งหมด 1,412,990 บาท ช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคมมีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนทั้งหมด 633,270 บาท และช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนทั้งหมด 423,190 บาท มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนโดยเฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี จำนวน 44,135 บาท และมูลค่าเฉลี่ย/ครัวเรือน/เดือน จำนวน 3,678 บาท ซึ่งมีมูลค่าทั้งหมดน้อยกว่าของ จตุฎฐาพร เพชรพรหม, ปัญญา หนั้นเก็บและธำรงค์ เมฆโหรา (2556) ที่ทำการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนตอนยาง พบว่ามีมูลค่าการใช้ประโยชน์จาก ป่ารวม

ทั้งสิ้น 482,288 บาท/ปี หรือเฉลี่ย 6,036.20 บาท/ครัวเรือน/ปี จำแนกออกเป็นการบริโภคในครัวเรือน 409,908 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 85 ของมูลค่ารวมทั้งหมด ส่วนมูลค่าการจำหน่าย 72,380 บาท/ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตจากเห็ด 450,863 บาท/ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 93.49 ของมูลค่ารวมทั้งหมด รองลงมาเป็นพืชผักป่า มีมูลค่ารวม 21,905 บาท/ปี หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 4.54 และงานวิจัยของ เจนจิรา พวงมณีและสันติ สุขสะอาด (2557) มูลค่าการใช้ประโยชน์ของป่า ในป่าชุมชนบ้านเขาเขียว ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ในส่วนของป่าที่ราษฎรเก็บมีมูลค่าการใช้ประโยชน์รวม 601,163.50 บาท มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สุทธิ 395,981.90 บาท และมีมูลค่าสุทธิเฉลี่ย 10,971.71 บาท/ครัวเรือน มีการใช้หน่อไม้ไผ่รวกจากป่าชุมชน เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปทำเป็นอุตสาหกรรมภายใน ครัวเรือน มีปริมาณทั้งหมด 650 กิโลกรัม/ปี

1.1 การประเมินมูลค่าไม้ จากการสำรวจข้อมูลปริมาณต้นไม้ยืนต้น/ไม้ใหญ่ ไม้หนุ่ม ลูกไม้และไม้มีมูลค่ารวมทั้งหมด 62,366,720 บาท พบว่า ไม้ยืนต้น/ไม้ใหญ่ จำนวนทั้งหมด 4,857 ต้น มูลค่ารวมจำนวน 59,190,900 บาท ไม้หนุ่ม มีจำนวนทั้งหมด 808 ต้น คิดเป็นมูลค่ารวม 2,743,000 บาท จำนวนลูกไม้และไม้จำนวนทั้งหมด 37,369 ต้น มีมูลค่ารวมจำนวน 432,820 บาท ซึ่งมีมูลค่าน้อยกว่าของ ประภาพรรณ กำภู (2546) การใช้ประโยชน์จากป่ากราดด้านปริมาณไม้ ไม้ใหญ่ มีมูลค่าสุทธิเท่ากับ 286,698,370.61 บาท ลูกไม้และกล้าไม้มีมูลค่าเท่ากับ 47,109,707.11 บาท การใช้ประโยชน์ในด้านผลผลิตในรูปของของป่า มีมูลค่าผลประโยชน์สุทธิรายปีเท่ากับ 675,045.01 บาทต่อปี การใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาวิจัย มีมูลค่าเท่ากับ 791,813.82 บาท มูลค่าการใช้ประโยชน์ในด้านการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีมูลค่าเท่ากับ 3,615,945.36 บาทต่อปี ส่วนมูลค่าเพื่อจะใช้ มีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 141.77 บาทต่อคนต่อปี และมูลค่าการมีได้ใช้ประโยชน์ กรณีมูลค่าการคงอยู่ มีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ย เท่ากับ 128.23 บาทต่อคนต่อปี และญาติติพงค์ แก้วทอง (2553) ประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโคกพยอม ตำบลละงู จังหวัดสตูล ในพื้นที่ จำนวน 1,250 ไร่ โดยประเมินมูลค่าไม้ประกอบด้วย ไม้ใหญ่ มูลค่าไม้หนุ่มและกล้าไม้ประเมินด้วยวิธีราคาตลาด ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 176,653,724.58 บาท หรือ 141,322.98 บาทต่อไร่ และมูลค่าการใช้ประโยชน์จากการเก็บผลผลิตจากป่า เท่ากับ 469,498.75 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 3,566.81 บาทต่อครัวเรือน

2. ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยียม ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยจัดทำเล่มคู่มือความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยียม ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยียม ประเภทไม้ยืนต้น ไม้หนุ่ม ลูกไม้และไม้มีจำนวน 127 ไร่ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 7 โซน คือ ป่าประดู่ จำนวน 9 ไร่ 1 งาน ป่าสัก 6 ไร่ 2 งาน ป่าเต็งรัง 5 ไร่ 1 งาน ป่าดิบแล้ง 33 ไร่ 2 งาน ป่าเบญจพรรณ 36 ไร่ 1 งาน ป่าไผ่ 17 ไร่ สมุนไพรรวม 19 ไร่ พันธุ์ไม้ยืนต้น ไม้หนุ่มและลูกไม้ รวมถึงพันธุ์พืชอื่นๆ เช่นไผ่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ซึ่งในแต่ละจุดจะได้เรียนรู้ความเป็นมาของพันธุ์ไม้ยืนต้น ไม้หนุ่ม ลูกไม้ และไผ่ รวมถึงพันธุ์พืชอื่นๆ ในแต่ละชนิดตามเส้นทาง จำนวน 19 จุด ดังนี้ จุดศึกษาที่ 1 ต้นไทร (นักบุญแห่งป่า นักฆ่าแห่งพงษ์ไพร) จุดศึกษาที่ 2 ต้นไผ่ (ไผ่ทวิคูณ) จุดศึกษาที่ 3 ต้นยาง (ป่าดิบแล้ง)

จุดศึกษาที่ 4 ช่องเย็น (ผู้ย่อยสลาย) จุดศึกษาที่ 5 มะค่าโมง (กฎแห่งธรรมชาติ) จุดศึกษาที่ 6 ต้นมะกอกป่า (ผลไม้แห่งพงไพร) จุดศึกษาที่ 7 หินกลิ้ง (หินกลายเป็นดิน) จุดศึกษาที่ 8 ต้นเต็ง ต้นรัง (ป่าดิบร้อน) จุดศึกษาที่ 9 ต้นสัก ต้นพญา (ไม้สูงศักดิ์) จุดศึกษาที่ 10 ไม้มุงคล (ต้นคุณ ต้นคำ ต้นมะตุม ต้นสัก) จุดศึกษาที่ 11 ต้นกล้วย ต้นมะขาม (ร่องรอยในอดีต) จุดศึกษาที่ 12 ต้นมะค่า (ป่าเบญจพรรณ) จุดศึกษาที่ 13 ศาล (เส้นทางในอดีต) จุดศึกษาที่ 14 แท่นหินกาลเวลา จุดศึกษาที่ 15 ต้นไม้ของพ่อหลวง (ต้นมะม่วงกะล่อน) จุดศึกษาที่ 16 กาฝาก (นักฆ่าเลือดเย็น) จุดศึกษาที่ 17 ต้นกวาว บ้านโดลิง จุดศึกษาที่ 18 สไปสิตา (จุดวัดความชุ่มชื้น) จุดศึกษาที่ 19 ป่าไข้เต่าหรือจุดทบทวน ซึ่งมีมากกว่าของศรีวรรณ ไชยสุข จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่วิถีชีวิตที่พอเพียงเพื่อชุมชนเข้มแข็งที่มีเส้นทางการศึกษาธรรมชาติจำนวน 4 จุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงาน ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมมีหน่วยงานที่รับผิดชอบแต่ขาดการเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง ทำให้ยังมีการลักลอบตัดไม้ จึงควรออกมาตรการ กฎหมายและบทลงโทษผู้ที่กระทำผิดอย่างจริงจังตลอดจนทำการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้พืชพรรณบางชนิดที่เคยพบในป่าชุมชนแห่งนี้ แต่ได้สูญหายไปจากป่าชุมชนแห่งนี้แล้ว ควรมีการปลูกทดแทน รวมทั้งมีการรณรงค์สร้างตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เยาวชน โรงเรียน และ วัด ให้มีการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ว่างเปล่าในวันสำคัญๆ ควรให้ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของป่า ทรัพยากรป่าไม้รวมถึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมฟื้นฟู ดูแลป่าของชุมชน

2. มูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยม มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนเขาวังเยี่ยมเป็นมูลค่าทั้งหมด จำนวน 4,457,635 บาท เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี จำนวน 44,135 บาท และมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน จำนวน 3,678 บาท ซึ่งคณะกรรมการป่าชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการป่าชุมชนในเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งเป็นข้อมูลทางวิชาการเพื่อกระตุ้นปลูกสำนึกและพลังชุมชน ให้กับชาวบ้านที่อยู่รอบป่าชุมชนแห่งนี้ ให้เห็นคุณค่าทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความผูกพัน และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเอง เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืนและขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ

3. ควรมีการนำไปวางแผนบริหารจัดการป่าชุมชน ทุกๆ 5 - 10 ปี เพื่อให้ทราบถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมให้มีประสิทธิภาพยั่งยืนต่อไป

4. นำผลที่ได้จากงานวิจัยในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาวังเยี่ยมไปเผยแพร่ ให้กับชุมชนได้รู้ถึงประโยชน์ของป่าชุมชน และตระหนักถึงการอนุรักษ์ป่า เพื่อการใช้ประโยชน์จากป่าโดยไม่เกิดการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของป่า และป่ายังคงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้เป็นการประเมินมูลค่าจากราคาท้องถิ่นซึ่งอาจจะทำให้มูลค่าต่ำและประเมินเพียงด้านเดียว ไม่ได้ประเมินมูลค่าการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ การป้องกันการชะล้างพังทลาย มูลค่าการใช้ไม้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มูลค่าเผื่อใช้ในอนาคต จึงควรทำประโยชน์ทางอ้อมด้วย

2. การนำข้อมูลไปจัดทำศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้มูลค่าของป่าชุมชนของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับป่าชุมชน. (2553). **ความหมายป่าชุมชน**. [Online]. Available: www.forest.go.th/pachumchon/index.php?option5 [2556, กุมภาพันธ์ 20]
- จตุรฐาพร เพชรพรหม, ปัญญา หมั่นเก็บ และอัครงค์ เมฆโหรา. (2556). ความหลากหลายของพืชพรรณ การใช้ประโยชน์และมูลค่าทางเศรษฐกิจจากป่าชุมชนตอนล่าง ตำบลหลักเมือง อำเภอกลมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารเกษตรพระจอมเกล้า**, 31(2), 37-46.
- เจนจิรา พวงมณี และสันติ สุขสะอาด. (2557). มูลค่าการใช้ประโยชน์ของป่า ในป่าชุมชนบ้านเขาเขียว ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. **วารสารวนศาสตร์**, 33 (1) , 76-84.
- ญัตติพงศ์ แก้วทอง. (2553). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโคกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ (การจัดการสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประภาพรธรรม กำภู และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. (2546). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น กรณีศึกษา: ป่ากราด อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. หน้า 445-451.
- สำนักพิมพ์สุตรไพศาล กฎหมายไทย. (2559). **พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 : ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2559**. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
- สถิตย์ วัชรกิต. (2525). **การสำรวจทรัพยากรป่าไม้**. ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.